



Høgskulen på Vestlandet

Flerkulturell praksis

GK305 PR - prosjektoppgåve

Predefinert informasjon

Startdato:	08-05-2017 13:00	Termin:	2017 VÅR
Slutt dato:	19-05-2017 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinnskala (A-F)
Eksamensform:	PR-Projektrapport individuell		
SIS-kode:	GK305 1 PR		
Intern sensor:	Ane Bergersen		

Deltakar

Kandidatnr.: 404



**Høgskulen
på Vestlandet**

STUDENTARBEID

Utvikling og læring ved Katambora

Reformatory School

Global Knowledge

GK305

19.05.2017

Av Stine Weronika Johnsen

kandidatnummer 404

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, *jfr. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.*



Høgskulen
på Vestlandet

Avtale om elektronisk publisering i Høgskulen på Vestlandet sitt institusjonelle arkiv (Brage)

Jeg gir med dette Høgskulen på Vestlandet tillatelse til å publisere oppgaven Utvikling og læring ved Katombora Reformatory School i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

404 - Stine Weronika Johnsen

JA X NEI

Sammendrag

I denne oppgaven skal jeg presentere mine funn til problemstillingen «hvilke læringsstrategier uttrykker ansatte sosialarbeidere at de benytter på *Katambora Reformatory School* for å forberede og motivere ungdommene til et liv uten kriminalitet etter endt sonet straff».

I løpet av min 3 måneders lange praksis i Zambia snakket jeg mye med mennesker som arbeider med unge lovbytere, både mens de soner sin straff på ungdomsfengselet *Katambora Reformatory school*, samt mennesker som jobbet med disse ungdommene etter oppholdet på institusjonen.

Gjennom samtaler med sosialarbeidere og lærere opplever jeg at de presenterer *Katambora* som er et ungdomsfengsel hvor det fokuseres på læring og positiv utvikling, fremfor å straffe de innsatte for utførte lovbrudd. Jeg er interessert i hvordan dette fungerer i praksis, og hvilke metoder de ansatte benytter seg av. Dessuten er jeg også interessert i på hvilke grunnlag de har for valg av metode.

Jeg har benyttet meg av en kvalitativ metode hvor jeg har intervjuet fire sosialarbeidere om deres arbeid med de innsatte på *Katambora*. Semistrukturerte intervju og mange feltsamtaler med et variert utvalg av informanter har gitt mye informasjon som jeg vil kombinere med ulike fagteorier.

Summary

In this thesis I will present the answers I found to my research question, which is; “what learning strategies do the employees at *Katambora Reformatory School* Express they are using with the lads, to prepare and motivate them for a life without criminal actions after their imprisonment?”

During my practical placement for three months in Zambia I talked a lot to people who work with juvenile criminals, both while the lads are serving their sentence in prison, and to people working with them after their release.

Through conversations with social workers and teachers I experienced *Katambora* as a juvenile prison where the focus is on teaching and positiv development, instead of punishing the inmates for their previously committed offenses. I am interested in how this works in practice, and what kind of methodes the employees are using. Furthermore I am interested in what reasons they have for the choice of method.

I have been using a qualitative method, where I have interviewed four social workers about their work with the juveniles at *Katambora*. Semistructured interviews and a lot of conversations with a selection of informants have given me a lot of information which I want to combine with theories about the subject.

Innhold

Sammendrag	3
Summary	3
1.0 Innledning.....	5
1.1 Katambora Reformatory School	5
2.0 Metode	6
2.1 validitet.....	6
2.2 Intervju med mennesker fra en annen kultur	7
2.3 Informanter.....	7
2.4 Etske hensyn.....	8
2.5 Kildekritikk	8
3.0 Teori	8
3.1.0 Motivasjon.....	9
3.1.1 Maslows behovspyramide	9
3.2 Burrhus Frederic Skinner	9
3.3.0 Læring gjennom samspill og dialog	10
3.3.1 Lev Vygotsky	10
3.3.2 Paulo Freire	11
3.4 Livssyn i Zambia.....	11
3.5 Sammenheng mellom mikro og makronivå	12
4.0 Empiri.....	13
4.1 Erverving av kompetanse	13
4.3 Samspill og dialogen mellom sosialarbeider og innsatt.	15
4.4 Aftercare-program	15
5.0 Drøfting	16
5.1 Utdanning og arbeid	16
5.2 Samtale.....	17
6. Avslutning	18
Litteraturliste	20

1.0 Innledning

I forbindelse med med min 3 måneder lange praksisperiode i Zambia, som en del av emnet Global knowledge, har jeg ervervet meg en utvidet forståelse om kultur og hvor forskjellig vi mennesker konstruerer vår virkelighetsforståelse. Global knowledge er et valgemne i min utdanning som barnevernspedagogstudent. Forståelsen og erfaringene vil jeg ta med meg i fremtidig yrkesutøvelse i et multikulturelt Norge og en globalisert verden.

Katambora er et ungdomsfengsel i et distrikt som heter Kazungula og grenser til Livingstone hvor vi emnestudentene hadde praksis. Sosialarbeidere i Kazungula og Livingstone samarbeidet på flere ulike ulike områder. Mange mennesker jeg snakket med i forbindelse praksisen min jobbet med dette fengselet, og det var slik jeg ble interessert og nysgjerrig på Katamboras praksis.

1.1 Katambora Reformatory School

Jeg vil skrive litt om Katambora reformatory school da jeg mener det er vesentlig for å forstå oppgavens innhold bedre. På norsk kan reformatory school oversettes til ungdomsfengsel- eller en institusjon for utvikling og læring for unge personer som har begått kriminell handling, slik jeg oppfatter at de fleste jeg snakket med forklarte det som.

Per definisjon består et lovbrudd at to elementer- en handling, og en lovbestemmelse som definerer handlingen som et lovbrudd. For at lovbruddet skal føre til straff av staten trengs det også en håndhevelse fra staten hvor det fastslås at handlingen rammes av lovbestemmelsen. (Hauge, 2013, s. 11-12).

Er lovbruddet alvorlig nok kan det føre til fengselstraff, og er vedkommende under fylte 19 år når lovbruddet er utført kan personen bli dømt til å sone sin straff på Katambora som er et ungdomsfengsel for gutter i sørprovinsen i Zambia. Det har en oppført kapasitet til å ha 120 innsatte. De fleste av de innsatte sitter inne for tyveri, innbrudd, besittelse av rusmidler, fysisk vold, og noen for mord.

Den zambiske staten har endret navnet fra fengsel til *Correctional Service*, og fra ungdomskriminell til *juvenile* eller *lads*. Det har de gjort i et forsøk på å minske de negative assosiasjonene samfunnet har til det begrepene omhandler. Mange av de innsatte på Katambora har mistet en eller begge av sine biologiske foreldre og kommer fra økonomisk fattige hjem. Samt har mange av de innsatte lite eller ingen skolegang, og få har fast jobb. Hovedfokuset til Katambora er ikke å straffe de innsatte, men å hjelpe ungdommene til å utvikle moral og verdigrunnlag til å leve et liv uten kriminalitet, og gi ungdommene akademisk skolegang og kunnskap innenfor yrkesfagfelt så de kan forsørge seg økonomisk.

2.0 Metode

Da min problemstilling handler om fortolking og menneskelige erfaringer, og jeg vil ha relativt detaljerte svar har jeg benyttet meg av kvalitativ forskningsmetode for å samle empiri. En form for kvalitativ forskningsmetode er semistrukturert intervju hvor det er en balanse mellom fastsatte og fleksible spørsmål (Brinkmann og Tanggaard, 2012).

Før jeg begynte intervjuene hadde jeg noen spørsmål jeg skulle gjennom, men rekkefølgen og tema varierte ut ifra hvordan samtalen utartet seg. Det positive med å ikke ha et veldig forhåndsbestemt intervju er at om noe uforutsett skulle dukke opp kunne jeg enkelt spørre mer rundt dette. Dette er spesielt vesentlig da det var mye jeg ikke visste om temaet jeg selv intervjuet om. Det positive med å ikke ha for mye kunnskap om temaet er at man lettere unngår forutinntatte meninger (Kvale og Brinkmann, 2015).

De fastsatte spørsmålene var basert på informasjon jeg allerede hadde om temaene jeg ville snakke om. Jeg stilte mange av spørsmålene på grunnlag av hva informantene nettopp har snakket om, så temaene gikk naturlig inn i hverandre. Dette gjorde også at spørsmålene varierte litt mellom informantene. Alle informantene ble intervjuet hver for seg for å unngå at de påvirker hverandres svar.

Under intervjuene har jeg skrevet stikkord, samt at jeg la til supplement rett etter intervjuet for å fylle ut der jeg hadde skrevet svært konsist, og utelatt informasjon. Jeg har unnlatt og ta opptak av intervjuene da jeg var redd for at dette skulle prege informantenes' svar til å være mindre oppriktige.

I tillegg til semistrukturerte intervju av fire informanter har jeg benyttet meg av mange feltsamtaler med flere ulike personer. Intervjuene mine har jeg spesifisert til kun sosialarbeidere, men med feltsamtaler har jeg snakket med et noe videre variert gruppe. Jeg har snakket med lærere, mennesker som har bekjente som har vært innsatte der, og noen som selv har sonet der. Disse funnene har alle vært med på å danne grunnlag til drøftingen, men informasjonen har vært ganske lik så det har ikke ført til noen dilemma eller usikkerhet.

2.1 validitet

Graden av validitet handler om datamaterialets gyldighet for problemstillingen som skal belyses. Høy validitet vil si at datainnsamlingen resulterer i empiri som er relevant for problemstillingen.

Validiteten representerer hvor godt datamaterialet svarer på undersøkelsens intensjon (Grønmo, 2016).

For å ha så relevant spørsmål som mulig som får informanten til å svare utfyllende utførte jeg pilotstudier for å teste hvordan intervjuguiden eventuelt kunne fungere i praksis. Hvis noen av spørsmålene lett kunne misforstås eller virke fornærmende på noen måter endret jeg disse.

2.2 Intervju med mennesker fra en annen kultur

Ulike kulturer kan inneholde forskjellige former for samspill med ukjente mennesker, for eksempel innenfor initiativ, dirkethet, måter å formulere seg på (Kvale og Brinkmann, 2015). Generelt alt med verbal og nonverbal kommunikasjon kan tolkes forskjellig fra person til person, da vi har både nasjonal og individuell kultur, og fortolkningsnøkler som endres etter situasjonen (Dahl, 2015). Kultur kan defineres som verdier, normer og forforståelser som deles hos en gruppe mennesker. Dette er med på å styre hva som ses på som positivt og negativt i et samfunn og påvirker handlingsgrunnlaget for sosial handling (Bergersen, 2017). Informantene mine og jeg har svært ulik kulturell bakgrunn, så vår kommunikasjon er derfor en interkulturell kommunikasjon (Dahl, 2015). Det er viktig å erkjenne at man har ulike referanserammer så man kan være bevisst interkulturelle variasjoner (Kvale og Brinkmann, 2015). Ulike referanserammer kan føre til missforståelser, for å unngå dette har jeg forsøkt å være så ydmyk som mulig. Vi er alle kulturbærere, og det er lett å se på sin egen kultur som den beste og riktige. Dette kalles etnosentrisme og er noe jeg har forsøkt og unngå. Jeg har heller prøvd å være åpen for andre former for virkelighetsforståelse- noe som kalles å ha en kulturel relativistisk holdning (Dahl, 2015).

2.3 Informanter

Informantene jeg har intervjuet har jeg møtt underveis i oppholdet i Zambia på forskjellige praksisplasser. Jeg opplevde de som informative og følte vi fikk en positiv relasjon gjennom kjennskap over flere møter. Vi jobbet ikke nødvendigvis så tett, men jeg merket at de visste mye om Katambora. Alle jeg intervjuet var utdannede sosialarbeidere og jobbet på- eller i forbindelse med Katambora. Informantene har ulike fokusområder innenfor virksomheten til ungdomsfengselet, men alle har hatt ansikt til ansikt-relasjon med de innsatte enten det er under soningen eller i etterkant. Valg av informanter var på grunnlag av mengde informasjon jeg følte de hadde, ønske om å intervjuer begge kjønn for et representativt utvalg, samt ønsket jeg at alle skulle jobbe med Katambora per dags dato siden jeg ville ha informasjon om Katamboras praksis og situasjon så oppdatert som mulig.

Den ene informanten jobbet på Katambora per dags dato, og var den eneste ansatte sosialarbeideren der. To av de andre informantene hadde jobbet der tidlige. Den ene av disse jobbet fortsatt i Kazungula, distriktet hvor Katambora ligger og hadde fortsatt et tett samarbeid med fengselet. Den andre personen som jobbet der før jobbet på Katambora jobbet nå på sosialkontoret i Livingstone, hvor jeg hadde praksis i to uker. Per dags dato jobbet han fortsatt med katambora, da spesielt med after care-programmet.

Alle disse tre var menn.

Den siste informanten var en kvinne som jobbet på sosialkontoret i Livingstone i forbindelse med after care-programmet. I tillegg til muntlig informasjon ga hun meg papirer og referat fra møter de hadde hatt i forbindelse med Katambora.

2.4 Etiske hensyn

For å ivareta informantens personvern har jeg anonymisert de ved å ikke nevne dem med navn (Kvale og Brinkmann, 2015). Jeg er bevisst at jeg har gitt ganske konkret informasjon om informantene, derfor har jeg ikke oppgitt konkret hvilke av informantene som har sagt hva, igjen for å anonymisere. Før intervjuet informerte jeg om hva intervjuene skulle brukes til, og at det var frivillig deltakelse. Så de kunne trekke seg når de ville, og om det var spørsmål de ikke ønsket å svare på respekterte jeg dette (Jacobsen, 2015).

2.5 Kildekritikk

Gjennom intervjuene har det vært noen språklige utfordringer, som kan ha resultert i missforstått budskap. Feiltolkning av budskap kan også oppstå på grunn av ulike sosiale normer som er spesielt vanlig ved interkulturell kommunikasjon (Dahl, 2015).

Om informantene har vært oppriktige og ærlige finnes det ingen garanti for. Ved intervju er det lett for at man representerer seg selv og situasjoner bedre enn det er i realiteten (Grønmo, 2016).

Ved gjennomgang av intervjuene i etterkant ser jeg at jeg ved flere situasjoner til fordel kunne stilt mer utdypende spørsmål, og at jeg i noen tilfeller stiller ledende spørsmål. Grunnen til at jeg noen ganger stilte ledende spørsmål kan skyldes at jeg har forstillinger om hva informantene vil si, eller at jeg selv «leter» etter svar. Dette kan ha påvirket empiriske funn ved datainnsamlingen.

3.0 Teori

Under vil jeg presentere ulike teorier som jeg mener er sentrale for drøftingsdelen i oppgaven. Jeg vil starte med å skrive litt om motivasjon, og Skinners teorier om belønning og læring. Deretter vil jeg skrive to teorier om sosiale læringsprosesser. Jeg mener at disse tre teoriene sammen kan danne en liten base for å forstå sosialarbeidernes fokus på dialog med de innsatte. Deretter vil jeg skrive litt om religion, ubuntu og fattigdom i en Zambisk kontekst for å få litt forståelse av zambiske ungdommers rammer og forutsetninger.

3.1.0 Motivasjon

Å være motivert vil si og ha et motiv for å gjøre eller lære noe. Det kan være biologisk, psykologisk eller sosiale faktorer som gjør at man utfører noe. Sollesnes (2014) refererer til Wicklund som mener at motivasjoner er i forbindelse av å savne eller ha mangel på noe, og at vi ønsker å oppnå dette. I læringsammenheng kan man si at motivasjon virker som en forforsterker.

Motivasjon kan deles inn i to former. Vi har *indrestyrt* motivasjon. Det vil si at ønsket om atferd er naturlig og styrt av indre følelser. Atferden er et ønske i seg selv. For eksempel at du bedriver en hobby du liker. Også har vi *ytrestyrt* motivasjon vil si de ytrestyrte resultatene av handlingen er motivet for å utføre atferden. Atferden i seg selv er ikke motivet. For eksempel og jobbe for å oppnå en økonomisk gevinst (Sollesnes, 2014).

Tidligere opplevelser er i stor grad med på å styre motivasjonen. *Mestringsforventning* dreier seg om at hvis individet tror det skal nå målsettingen øker dette sjansen for at det vil skje. I kontrast til dette har vi *lært hjelpesløshet*. Ved å mangle opplevelsen av mestring er individet innstilt på at eventuell ytelse ikke fører til å nå målsettingen (Sollesnes, 2014).

3.1.1 Maslows behovspyramide

I Maslows behovspyramide beskrives grunnleggende behov som kan forklare vår atferd og motivasjon. De mest grunnleggende behovene er nederst, og må være tilfredsstillt før man kommer oppover i pyramiden, hvor det er mer selvutviklende behovene. Det mest grunnleggende er fysiologiske behov, som søvn og mat. Deretter et det et følelsen av trygghet som må tilfredsstilles for å komme til sosiale behov som kjærlighet, anerkjennelse og fellesskap. Over der er behovet for anerkjennelse som dreier seg om selvtillit, selvrespekt, og verdighet. Øverst er behovet for selvrealisering. En kilde til stadig personlig utvikling og fornying av mål. I et støttende miljø vil man bevege seg oppover i bebovshieraket (Håkonsen, 2014)

3.2 Burrhus Frederic Skinner

Skinner var en amerikansk psykolog som forsket særlig på grunnleggende prosesser innenfor læring, med et fokus på operant betinging. Operant betinging handler om å tilføre eller ta bort negative eller positive reaksjoner på handlinger, og hvilke reaksjoner dette har på den lærende. For eksempel tilføre positiv forsterker som ros eller økonomisk gevinst vil dette føre til positiv respons, og vedkommende vil trolig gjenta handlingen. Om man tilfører negativ forsterker som, for eksempel kortere soningstid i fengsel grunnet god oppførsel, vil dette også sannsynlig føre til gjentakelse av handling. Man kan si at å benytte denne metoden, forsterkninger, vil man fokusere på det positive et individ gjør.

Ved bruk av å tilføre straff som for eksempel bot eller kjeft vil vedkommende få en negativ forbindelse til handlingen og trolig ikke gjenta den. Denne forbindelsen kan også oppstå ved at man trekker fra noe som er positivt for vedkommende, for eksempel ikke få mat. (Håkonsen, 2014). På

grunnlag av at belønning, som Skinner her kaller «forsterker», har en informerende effekt innenfor læring om hva man skal gjøre anses dette som den mest effektive læringsformen (Sollesnes, 2014).

I boken «*the technology of teaching*» (1968) nevner Skinner tre sentrale teorier og hvor viktig de er for hverandre. Det går ikke an å skille de fra hverandre og studere de fullstendig for seg selv, man må se de i et større bilde. I denne boken kaller Skinner de som skal lære for «studenten», og jeg velger å gjøre det samme selv om teoriene handler om læring generelt, og ikke kun for studenter.

Med “*we learn by doing*” mener Skinner at studenten lærer ved å være en aktiv rolle i miljøet rundt seg. Han kommer med eksempel om at man ikke lærer å kaste en ball bare ved at man blir gitt ballen, man må selv ta den i hånden å kaste den. Men man lærer heller ikke bare ved å gjøre noe én gang, det må gjentas flere ganger og integreres i personen.

Når Skinner sier «*we learn from experience*» mener han at man lærer ved å gjøre, og erfare. Å «gjøre» noe fører til en respons, og erfaringen representerer stimulien som følge av responsen fra miljøet. Som nevnt tidligere vil positiv stimuli føre til gjentakelse, og negativ stimuli til å hindre gjentakelse.

Til slutt diskuterer Skinner «*we learn by trial and error*». Her snakker han om at feiling, eller straff, kun utelukker den ene handlingen. Det derfor ikke garanterer at man lærer hvordan eller hva man skal gjøre, man har kun lært hva man *ikke* skal gjøre. Som nevnt i tidligere er belønning er mer effektivt enn straff innenfor læring da det viser til hva man faktisk skal gjøre. Skinner sier videre at straff eller truende miljø kan ha en nedvergende effekt på studenten da man integrerer miljøets responser til en selv (1968).

3.3.0 Læring gjennom samspill og dialog

3.3.1 Lev Vygotsky

Vygotsky sto for sosiokulturelt læringssyn, det bygger på tro om at læring erverves gjennom bruk av språk og deltakelse i sosial praksis. Perspektivet legger vekt på betydningen av sosiale rammer ved våre handlinger. Med begrepet *den kulturelle arven* mener Vygotsky at det som er felles i vår kultur danner en felles plattform for tenking og forståelse. Det kan også kalles metalæring som omhandler det vi lærer av omgivelsene.

I hans teorier om utvikling står sosial interaksjon som hovedfaktor for utvikling; at gjennom samtaler utvikles kunnskaper. Han mente at språk var vesentlig for læring, når barn bruker ord fra kulturen til å beskrive følelser oppstår det en forbindelse mellom tenking og tale.

Med begrepet «den nærmeste utviklingssonen» refererer Vygotsky til individets potensial, hva den kan

klare med hjelp. For eksempel med hjelp som økt kunnskapskompetanse via dialog. Det er en betegnelse på hva hvert enkelt individ trenger å lære for å komme videre i utviklingen.

3.3.2 Paulo Freire

En dialog er meningsutveksling mellom flere parter hvor formålet er forståelse. Siden kunnskapsutvekslingen går mellom parter skal det føre til kunnskapsberikelse, men for at dette skal være mulig må partene være interessert i å reflektere. En dialog kan i følge Freire ikke eksistere uten kjærlighet til menneske eller verden, og kjærlighet grunnlaget for dialog. Mennesker formes med ord, arbeid, handling og refleksjon (Freire, 2011). *«Menneskets tilværelse kan ikke være taus, og den kan heller ikke næres av falske ord, men bare av virkelige ord som menneskene bruker for å forandre verden»* (Freire, 2011, s.72).

Freire var opptatt av at mennesker må fri seg fra et undertrykkende system og oppnå verdighet ved å stå imot taus lydighet og kultur. Den taus kulturen er blant de fattige hvor samhold og omsorg for hverandre står sterkt. I en taus kultur var manglet man handlekraft til å forandre tilværelsen og løsrive seg fra undertrykkelse. Denne undertrykkelsen kunne eksistere ved at det ikke fantes muligheter til å forbedre hverdags situasjonen som besto av å ikke ha overskudd til å reflektere, protestere, planlegge, utvikle kritisk bevissthet eller reagere kreativt. Som en del av fattig miljø vokser man opp uten kunnskap om sin fattigdom eller inspirasjon til å jobbe for forandring, og man ble fanget i et fellesskap som ikke protesterte.

Ved å ha mulighet til å stille kritiske spørsmålstegn og dialog med en lærer kunne man skape et likeverdig fellesskap, og begge kunne bli kreative og bevisst den tause kulturen. Freire ønsket å skape et læringsmiljø som handlet om likeverdig fellesskap og identitetsdannelse ved å ta ansvar. Dette skulle han kalle «frigjørende pedagogikk». Her skal lærerstoffet ta utgangspunkt i hva som er viktig for eleven, og bli kapabel til å være subjekt i eget liv (Freire, 2011).

3.4 Livssyn i Zambia

Man kan kalle Zambia for et tradisjonelt samfunn. I et tradisjonelt samfunn står fellesskap og familie høyt. Man kan si at det er preget av en kollektivistisk orientering (Schiefloe, 2011). Den utvidede familien utgjør en viktig del av en person, individets lykke anses og baseres på om familiens suksess i livet og fungering. En persons handlinger og atferd påvirker ikke bare individet, men også familiens ære. Slekten har mye autoritet og kompetanse i enkelt situasjoner og overfor familiemedlemmer (Skytte, 2008). Også etter dødsfall påvirker familien enkeltindividet i stor grad da de har et livssyn

hvor Ubuntu står sentralt. I følge Ubuntu følger forfedrene med på hva man gjør, og gode og dårlige handlinger vil få konsekvenser for senere tid (Shutte, 2001).

Religion er en viktig del av livet for mange mennesker i Zambia. Det fungerer som veiviser ved vanskelige valg, en base for verdier, moral og troen på noe større enn kun livet på jorden (Ibid.). Å være en god kristen ved å tro på Gud ses på som veldig positivt, og en vei til ære og status. I følge Shutte (2001) involverer religion alt ved oss, tanker, vilje, følelser og våre handlinger.

3.5 Sammenheng mellom mikro og makronivå

Alle samfunn har sosiale strukturer, det vil si mønster av sosiale elementer som organiserer mennesker i forhold til hverandre, og setter rammer for utvikling.

Mennesker er sosiale aktører som påvirkes av miljøet rundt en. Dine forutsetninger for utvikling bestemmes av ulike faktorer rundt deg. Som tid, sted, familiens og landets økonomi. Samfunnets reaksjoner på hva du gjør og hvem du er er med på å forme deg som person. Derfor er samfunnet med på å forme individer, samtidig som også flere aktører i et samfunn ikke bare former, men også *er* samfunnet (Schieflo, 2011). Schiefloe (2011) sier «dels er individet et objekt som blir påvirket av og formet av omgivelsene, dels er det et subjekt som spiller en aktiv rolle i sin egen utvikling, og som opptrer som en selvstendig aktør overfor omgivelsene».

Bronfenbrenner utviklingsøkologiske modell er en sosialpsykologisk teori om hvordan miljøfaktorer påvirker individet, så det sosialiseres inn i en kultur. Han mener miljøet består av flere sammenhengende strukturer hvor den ene utgjør kjernen i den andre. Dette gir ulike nivåer.

Mikronivået er det som er i direkte kontakt med individet, som familie, skole og jobb.

Deretter er det mesonivå. De ulike påvirkningsfaktorene på mikronivå og relasjonen mellom disse.

Som for eksempel en foreldres engasjement i skolearbeid. Det neste nivået er eksonivå. Miljøfaktorene her har ikke direkte kontakt med individet men påvirker likevel, som lokalsamfunn og organisasjoner.

Til slutt er det makronivået, det vil si overordnede faktorer, samfunnsmessig nivå. Som for eksempel landets politikk og økonomi (Bronfenbrenner, 1979).

4.0 Empiri

Jeg har valgt å dele mine funn inn i tre hovedkategorier. De ulike kategoriene er delt etter tema og hvilke teorier jeg mener er vesentlig å knytte det med, og inneholder utsagn fra alle informantene. Jeg vil starte med å snakke om erverving av ny kompetanse og identitetsdannelse. Deretter vil jeg gre ut om dialogen mellom sosialarbeider og de innsatte, hvilke tema legger de vekt på og hva sosialarbeideren mener en god samtale for positiv utvikling. Så vil jeg avslutte med å snakke om arbeid i etterkant av Katambora fordi jeg mener det representerer viktigheten av samfunnet rundt og hvilke rammer de setter for individene i det- sammenhengen mellom makro- og mikronivå.

4.1 Erverving av kompetanse

Ved Katambora har de tre hovedprogrammer. Det ene er akademisk utdanning. Her tilbyr de de innsatte skolegang og eksamensbevis fra 1 til 5 klasse. Alle som benytter seg av dette blir delt i to hovedgrupper hvor den ene er for de som nesten ikke har, eller ikke har noe skoleerfaring fra før, dette kalles gruppe A. Også er det gruppe B for de som kanskje har bestått noen klasser fra før. i en feltsamtale snakket jeg snakket med den ene læreren der og spurte hva han trodde dette kunne ha å si for selvbilde til de innsatte. Han fortalte at noen av de innsatte hadde aldri gått på skole, og at mange hadde ikke noe mulighet til å få hjelp fra foreldre med lekser. Spesielt for disse var det stas å få gå på skole. Det kan føles ekskluderende å ikke gå på skole når mange i miljøet rundt en det gjør det. Skolegang på Katambora kunne derfor ha en integrerende effekt på selvet. For de som tidligere hadde gått på skole men sluttet grunnet økonomiske begrensninger eller blitt nektet skolegang på grunn av dårlig oppførsel kunne dette føles som en ny sjanse. At livet ikke er over på grunn av en fengselsstraff, og en ny sjanse er noe alle informantene har nevnt som viktig.

Mange av de innsatte hadde mistet en eller flere av foreldrene sine. Noen av de bodde med andre familier hvor det var flere voksenpersoner, andre bodde i hushold hvor det var mangel på voksenpersoner. Da blir man gjerne gjort til voksenpersoner tidligere og får mer ansvar for å bidra økonomisk. Dette kan i noen tilfeller føre til at unge mister skolegang.

Det andre programmet er læring av ulike yrkeskompetanser. Her kunne de velge mellom rørlegging, arbeid med metall, muring, snekring, elektronikk og jordbruk. Disse programmene foregår to dager i uken. Dette skal ifølge informantene hjelpe de innsatte til økt sannsynligheten for arbeid og er et hjelpemiddel mot å ikke begå nye kriminelle handlinger. Noen av informantene nevnte at hvis de innsatte fikk seg jobb kunne de hjelpe familien økonomisk og det ville derfor føles bedre å komme tilbake til samfunnet. Både fordi familien ville være takknemlig for hjelpen, og fordi ungdommenes selvfølelse vil bli bedre når de kan bidra til noe positivt.

Jeg oppfattet det slik at hovedgrunnen til dette programmet var for å hjelpe de innsatte til å få seg jobb, men når jeg spurte om andre positive sider var det noen som nevnte opplevelsen av mestring. Noe av grunnen til at sosialarbeiderne mente at det var viktig å ha jobb var for å holde seg aktiv og stimulere

hjerne og kropp så man ikke kjedet seg og følte behovet for å tøyne grenser. Noen av informantene trakk det med å stimulere hjernen og kroppen også mens de sonet tiden i fengsel som noe positivt. Dette ville også hindre slåsskamper mellom de innsatte og at de fikk andre ideer som å utføre «rampestreker».

Det siste programmet besto av rådgivning med sosialarbeider. Dette foregikk både individuelt og i grupper med flere innsatte. Jeg spurte om hvilke tema de pleide og snakke om her, og det var både informerende om konsekvenser ved bruk av ulike rusmidler, sinnekontroll-teknikker, hvordan å takle gruppepress, kjønnssykdommer med spesielt fokus på HIV/AIDS, slåssing, motiverende samtaler, spirituelle temaer, og faren ved å rømme fra fengselet.

Den ene informanten sier at mennesker trenger å være eksponert for informasjon for å lære. Hva de velger og snakke med de innsatte om varierte ut ifra hva de ut ifra observasjoner mente hver enkelt trengte. Det var visste mye fokus på sinnekontroll da dette kom til syne som en utfordring.

Ut ifra hva jeg forsto var denne rådgivningen den eneste avtalte muligheten de innsatte hadde til å være alene med en sosialarbeider. Mange av de innsatte savnet bekreftelse og samtale med familien sin, så da var det viktig for de og få snakke med noen som viste interesse og forståelse. Jeg spurte om det var noen ansatte psykologer som de innsatte kunne få hjelp av, men det var det ikke så dette fungerte som en form for terapi for de innsatte.

Noen ganger kom det frivillige organisasjoner, ofte kirkelige, som hadde seminarer med formål om å rådgivere. Disse handler ofte om at livet ikke er over selv om det har skjedd noe dumt. Gud tilgir deg, du lærer av det og livet går videre.

Religion ble brukt som et viktig virkemiddel. Når jeg spurte noen av informantene hvorfor de snakket om religion svarte de at religion fokuserer på det positive, og hvis man leser bibelen og reflekterer kan man lære å se positivt på fremtiden i perioder hvor man er mye trist og kanskje ser veldig negativt på fremtiden. Når jeg spurte om de trodde at religion kunne gjøre deg til et bedre menneske sa de at det trodde de. At det kan få en til å reflektere mer.

4.3 Samspill og dialogen mellom sosialarbeider og innsatt.

Når jeg spurte om fokuset på relasjon mellom innsatte og ansatt sa alle informantene at dette var et viktig at den var god, og at dette var vesentlig for ungdommenes trivsel og utvikling.

Det var kun én av informantene som selv nevnte utfordringen med bemanningen i forhold til antall innsatte. Det var 129 innsatte der, og kun en sosialarbeider. Når jeg så gjennom papirene som jeg fikk om Katombora så jeg at dette stemte. Det skal dog nevnes at det er ansatt noen lærere innenfor det akademiske og yrkesrelaterte som fungerte som personer man kunne få en positiv relasjon til. Jeg oppfattet at ungdommene ikke fikk noen særlig positiv relasjon til fengselsbetjentene.

Selv om det var liten tid med hver enkelt innsatte forsto jeg det slik at de ansatte ønsket å opparbeide så god relasjon som mulig. Informantene som hadde jobbet i fengselet fortalte at de hadde god nok relasjon til at de innsatte åpnet seg for de, og fortalte om problemene sine.

Sosiale faktorer påvirker mellommenneskelige relasjoner. Dette kan være sosiale faktorer som hvile status man har i forhold til andre. *Sosial status er gjenkjennelig, sosialt definerte trekk ved en person som gir vedkommende et sett av rettigheter og plikter* (Dahl, 2015, s.249)

Som ansatt sosialarbeider trer man inn i en *sosial rolle*, om man handler ut i fra statusen man har da disse har forventninger til atferd, holdinger og verdier (Dahl, 2015). Men også ungdommene har fått tilskrevet roller i samfunnet, og disse preger atferden. Noen av samtalen handler om å få ungdommene til å se på seg selv på en annen måte. Dialogen skal fremme identitetsdannelse hos ungdommen. Også de religiøse samtalen berører tema om identitet. Katambora har en bedehus hvor det jevnlig foregår religiøse ritualer, og ungdommene får mulighet til å snakke med en prest.

4.4 Aftercare-program

Aftercare er et program hvor sosialarbeidere besøker de tidligere innsatte, og de innsatte kommer til avtalte møter på kontorer til sosialarbeidere. Dette programmer handler om oppfølging av ungdommene, om de klarer å integrere seg i samfunnet når de kommer ut fra Katombora. Dette mener alle informantene jeg har snakket med er et viktig tiltak, men dessverre praktiseres det kun i noen regioner. Det blir uheldig langt for mange av ungdommene og sosialarbeiderne å reise for å få til slike møter. Så dette positive tiltaket for å forhindre at de tidligere innsatte vender tilbake til kriminalitet gjelder kun en liten andel som bor nærme nok visse kontorer.

Den ene informanten nevnte dog at aftercare-programmet var i startfasen og forhåpentligvis ville utvikle seg til å ramme et større omfang etter hvert.

Ved å ha dette programmer ser man noen eventuelle utfordringene de unge lovbrysterne har i tiden etter endt sonet straff. Mange av disse kommer fra tradisjonelle samfunn og opplever å dømt av lokalsamfunnet på en svært negativ måte. Mange har måtte bosette seg på nye steder fordi de ikke har blitt akseptert av nærsamfunnet hvor en opprinnelig bodde. Dette var ved mer alvorlige lovbrudd. For eksempel hvis man har drept noen. Da kunne familien til offeret bære nag til morderen.

Mange sliter også med å få seg jobb til tross for at de har fått kurs på Katambora. Dette er fordi selv om de har ervervet seg kunnskap til å utføre arbeid, så har de ikke redskap til å gjøre det mulig. Og mange av de som fikk akademisk utdanning får heller ikke mulighet til å fortsette med dette etter løslatelsen, da finansielle utfordringer blir for store.

I neste kvartal skal visst administrasjonen til Katambora fokusere på aftercare-programmet, da det ifølge informantene er denne tiden som i stor grad er med på å avgjøre om man begår nye kriminelle handlinger, eller ikke. Men for å kunne hjelpe de innsatte med redskaper og veiledning trengs det en økning av økonomiske ressurser. Dessverre er det ikke lett å få dette, verken fra donasjoner eller staten.

5.0 Drøfting

I dette kapittelet vil jeg knytte teori og empiri sammen for svare på problemstillingen. Jeg har valgt og dele drøftingen i to hoveddeler- utdanning og arbeid, og samtalepartner.

Jeg skal prøve å vurdere informantens utsagn så lite dømmende som mulig til tross for at jeg ikke bare var en kulturbærer under innhenting av informasjonen, men også i etterkant når jeg skal vurdere funnene.

5.1 Utdanning og arbeid

Noe av det alle informantene la vekt på når de snakket om Katambora var de innsattes mulighet til utdanning og skole. Og når jeg spurte hva deres personlige oppfatning av hvorfor noen mennesker utfører kriminelle handlinger nevnte alle mangelen på skole og jobb. Også gjennom feltsamtaler med både lærere og sosialarbeidere kom det til uttrykk at kjedsomhet var mye av grunnen til at noen ble kriminelle. Når jeg spurte noen av de hvorfor de trodde det var flere kriminelle gutter enn jenter var svaret at jentene var hjemme og jobbet med husstell, som gjorde de for opptatt til å sysselsette tiden med kriminalitet, og det skjermet de fra kriminelle miljøer. Dette gjorde gutter mer utsett for å utføre kriminalitet da arbeidsledighet var mer gjeldene for dem siden de lever i et tradisjonelt samfunn. Sammen med sysselsetting er også naturligvis den økonomiske gevinsten ved jobb en forebyggende faktor. Uten lønn blir man spesielt som forsørgende mann i tradisjonelle samfunn satt i en fristende situasjon til å utføre handlinger som kan føre til økonomisk fortjeneste, til tross for at de er i strid med loven.

Mange av de som sonet på Katambora sonet for lovbrudd som innbrudd og tyveri. Noen ganger kunne det være for så små tyveri som litt mat til å mette sine nærmeste (Shutte, 2001). Dette viser til at

samfunnets økonomiske ståsted påvirker enkeltindividers handlinger (Håkonsen, 2011). Hvis du ikke går på skole eller jobber øker sannsynligheten for at du havner i kriminelle miljøer. Da omgås man gjerne kriminelle miljøer mer, og blir preget av deres holdninger og verdier (Hauge, 2013).

Vokser man opp i et fattig land uten omsorgspersoner til å forsørge deg og resten av familien økonomisk blir man gjerne gjort til voksenpersoner tidligere enn i vestlige samfunn (Dahl, 2015). Man får mer ansvar for å hjelpe til med familiens økonomi og blir satt i en mer presset situasjon. I et fattig land hvor konkurransen om økonomisk gevinst er svært høy kan dette føre til psykisk belastning for unge så vell som hos eldre, forteller noen av informantene. Da er et viktig å ha utdanning i grunn eller noen kvalifikasjoner som kan føre til jobbmuligheter. Å komme tilbake til samfunnet man levde i før man kom til Katombora med viten om at du kan hjelpe familien din økonomisk vil for mange gjøre det lettere å komme hjem igjen, forteller den ene informanten. Mange av ungdommene føler seg dømt av familie og nærmiljø. Da kan det føles godt å kunne gi noe tilbake som økonomisk hjelp, eller bare det å vise for andre at man har utviklet seg og tilegnet seg ny kompetanse. Denne kompetanse kan brukes som et fortrinn i konkurransen om jobb. Da vil man oppnå både sysselsetting, og økonomisk gevinst så man ikke må ty til ulovlige løsninger.

Med tanke på hvor viktig kunnskap og utdanning er for hjernes utvikling, og evne til å erverve seg kunnskap senere i livet og til refleksjon synes jeg det er et godt tiltak å fokusere på utdanning og læring (Freire, 2011).

5.2 Samtale

Informantene forteller at de ønsker å ha en god relasjon til ungdommene, og legger vekt på å hjelpe de gjennom utfordringer ved hjelp ved å gi den videre forståelse av seg selv egen situasjon. Som Freire (2011) nevnte måtte man mene budskapet i ordene og det må ligge en kjærlighet til grunn for å faktisk hjelpe studenten til læring. Sosialarbeiderne fortalte at en vesentlig del av ungdommene er økonomisk dårlig stilt, mange av disse hadde mistet foreldre. Ungdommene hadde opplevd så mange nederlag og opplevde tilværelsen så håpløs at de dyr til rus. Rus igjen ble en feilprioritering, og førte til økt økonomiske problemer. Det ble en evig ond sirkel, og de mente at ungdommene ikke så noe annen utvei enn å komme seg til neste mål enn ved å bryte loven. Man kan si at noen av ungdommene var preget av «lært hjelpeløshet». Motivasjonen til å oppføre seg som en loyelig borger var lav. Ved at sosialarbeideren vet litt om bakgrunnshistoriene og hvilke forutsetninger ungdommene var født i kan dette gi sosialarbeideren en økt forståelse og ydmykhet som skal til for å hjelpe de til å utvide kunnskapshorizonten. Denne forståelsen om både ungdommenes situasjon og tilføringen av ny kunnskap kan bare oppstå ved bruk av dialog. Ved å benytte dialog kan ungdommene oppleve anerkjennelse og en form for kjærlighet. Slik kan de bevege seg høyere opp i behovshieraket (Solles,

2014). Grunnen til at mange blir kriminelle er motivasjonen til å bli sett. Dette mente sosialarbeiderne også var en grunn til at flere gutter ble kriminelle. Ved å samtale med ungdommene kan man gi de litt av behovet for å bli sett uten at de må tømme seg ved å bryte loven (Hauge, 2013).

Et tema de snakket mye om var religion, som flere av informantene mente at kunne gjøre deg til et bedre menneske. De mente det kunne være motiverende å være et godt menneske når du får igjen for det senere. Bibelen ble også nevnt som en veileder for folk når de var i situasjoner hvor de var usikre på hva de burde gjøre. Dette er et typisk trekk for kulturfilter B (Dahl, 2015). Det var viktig å legge vekt på at Gud tilgir deg for dine handlinger (Shutte, 2001), og dette kan man trekke med i identitetsdannelsen. Man må se på seg selv som en lovlydig borger for så å oppføre seg deretter. Når man kommer fra miljøer og gjenger hvor kriminalitet nesten blir sett på som normalt utfører man kriminelle handlinger selv. Man følger gruppens normer for å føle seg som en del av gruppen. Dette henger sammen med behovet for tilhørighet og anerkjennelse som Maslow snakker om (Solles, 2014). Hvordan man oppfatter at andre ser på en erverver man til sin egen identitet som påvirker ens handlingsmønster (Skinner). Det religiøse aspektet med å fokusere på det positive har en sammenheng med Skinners teorier om belønning som mer effektivt enn straff. Hvorvidt de innsatte fikk ros fra de som jobbet på Katambora kan det stilles spørsmålsteget ved. Men tanken om utvikling ved å gis muligheter mener jeg er tilstede.

Som nevnt disponerte Katambora et bedehus. Her foregikk det religiøse ritualer og sammenkomster. Religion fremmer for mange mange følelsen av integritet og tilhørighet. Flere grupper har religion som grunnlag for samhandling (Shutte, 2001), ved å ha en felles verdi med flere kan man føle seg litt mindre ensom, noe mange av innsatte gjorde. Dette er ikke rart med tanke på deres unge alder og hvor skjernet de er fra familien sin. At Gud og forfedre ser dine handlinger kan for mange fungere som en motivasjonsfaktor for å ikke begå kriminelle handlinger (Solles, 2014), men oppføre seg på en måte som gir positive følger (Shutte, 2001).

6. Avslutning

I denne oppgaven har jeg forsøkt å besvare problemstillingen min som er «hvilke læringsstrategier uttrykker ansatte sosialarbeidere at de benytter på *Katambora Reformatary School* for å forberede og motivere ungdommene til et liv uten kriminalitet etter endt sonet straff». Jeg har ved hjelp av teori om det zambiske samfunnet sammen med ulike læringsteorier belyst ulike former for å fremme læring, utvikling og endring. Slik jeg har opplevd informantens svar samsvarer de godt med teorier som skal fremme utvikling.

Til tross for dette er det mange av de innsatte som utfører nye kriminelle handlinger. Men min personlige oppfatning er at dette problemet ikke ligger i sosialarbeidernes kompetanse eller Katomboras verdigrunnlag. Et individs handlingsmønster preges av et helt liv med erfaringer, og antall faktorer på alt fra mikronivå til makronivå som er så komplekst og høyt at det ikke lar seg telle. Jeg tror det er vanskelig for noen få personer og endre en persons verdier, moral og levevaner på en begrenset tid inne på en institusjon, hvor de som skal læres i livet er skjermet fra livet. Dette gjør at Katombora ikke nødvendigvis er en institusjon hvor elevene kan utøve kritisk tenking og lære å ta valg gjennom praktisering.

Som nevnt utfører noen lovbrudd som et middel for å oppnå en opplevd nødvendig gevinst, som mat eller penger. Jeg føler at noen av disse ikke trenger å gjennomgå intense endringsprosesser for å ikke utføre lovbrudd, men heller som Katombora gir mulighet til, å oppnå nødvendig gevinst gjennom ærlig arbeid.

Jeg tolker det slik at sosialarbeiderne fokuserer på det positive- både hos personen men også fremtiden.

Opplevelsen min er at alle informantene ønsker å gi de unge kriminelle god veiledning, et verdig opphold og en god fremtid med utdanning og jobb, men at dette dessverre er utfordrende å oppnå. Hovedsakelig grunnet landets begrensede økonomi, men også i noen få tilfeller der deler av samfunnets syn på de kriminelle også er et hinder. Men med et ønske om å hjelpe har man kanskje allerede noe av det viktigste som skal til for å hjelpe.

Sosialarbeiderne fokuserer på stimulering, mulighet til jobb, moralsk veiledning fra religion og ubuntu, og oppmuntring om fremtid. Selvstendiggjøring blir en vesentlig del av deres arbeid mot å forberede og motivere ungdommene mot et liv uten kriminalitet. Og på å gi ungdommene tro på lovlige måter og nå mål på.

På grunn av konteksten med å være en utdannet og ansatt sosialarbeider og en ungdomskriminell blir det gjerne en svært usymmetrisk relasjon i dialogen mellom disse. Dette kan føre til at læringen blir litt preget av det Freire sier er ukritisk mottak av informasjon. Ikke bare fra sosialarbeiderne plan, men også alle som har en status med rettigheter og tilskrevet kunnskap får lett mer makt og derfor stor påvirkningskraft. For å unngå at dette utvikler seg negativt vil det være veldig viktig å ha et genuint ønske om å hjelpe ungdommen. Ved å gi dem kunnskap til å utvikle seg som selvstendige individer med tro på seg selv og mulighet til å realisere mål.

Litteraturliste

Bøker:

- Bergersen, A. (2017) *Global forståelse- barnehagelæreren som kulturell brobygger*. Bergen, Fagbokforlaget
- Brinkmann, S. & Kvale, S.(2015) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo, Gyldendal Akademiske forlag.
- Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (2012) *Kvalitative metoder- empiri og utvikling*. Oslo, Gyldendal Akademiske forlag.
- Bruke, K (2007) Human rights and the rights of the child, a panoramic view. *Globalisation, Societies and Education*, Vol. 5, No. 3.
- Dahl, Ø. (2013) *Møter mellom mennesker*. Oslo, Gyldendal akademiske forlag.
- Eriksen, T. L & Feldberg, K. B. (2015) *Utvikling- en innføring i utviklingsstudier*. Kristiansand. Cappelen Damm Akademisk.
- Freire, P. (2011) *De undertryktes pedagogikk..* Oslo, Gyldendal akademiske forlag.
- Grønmo, S. (2016) *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen, Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Huge, R. (2013) *Kriminalitetens årsaker*. Oslo, Universitetsforlaget AS.
- Håkonsen, K. M. (2014) *Psykologi og psykiske lidelser*. Oslo. Gyldendal Akademisk.
- Jacobsen, D. I (2015) *Hvordan gjennomføre undersøkelser*. Oslo, Cappelen Damm AS.
- Schiefløe, P. M. (2011). *Mennesker og samfunn..* Bergen, Fagbokforlaget.
- Shutte. A. (2001) *Ubuntu. An Ethic for a New South Africa..* Pietermaritzburg, Cluster Publications.
- Skytte, M. (2008) *Etniske minoritetsfamilier og sosial arbeid*. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Skinner, B. F. (1968) *The technology of teaching*. New York, Appleton-Century-Crofts.
- Sollesnes, T. (2013) *Pedagogikk for sosialfagene*. Oslo, Cappelen Damm AS.

E-bok:

–Bronfenbrenner, U. (1979) *The ecology of Human Development*. Hentet fra:

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/hogskbergen-ebooks/reader.action?docID=3300702>

–

Zambisk lovverk:

<http://www.parliament.gov.zm/sites/default/files/documents/acts/Juveniles%20Act.pdf>

-Hentet 08.05.2017